

Hudba je umění času

O tom, že je profesor Štěpánem Rak jedním z největších světových kytarových virtuosů, se vcelku ví. Méně se však už ví, že je také astrologem a kytaroterapeutem. Setkali jsme se proto pár dní před koncem roku 2010, abychom si o tom všem povídali.

Co je to vlastně kytaroterapie? Pokud vím, jste jediný v republice, který se tímto směrem zabývá.

V České republice asi ano. Kytaroterapie má hluboké kořeny – dokonce až biblické. Prvním kytaroterapeutem – nebo chcete-li lyroterapeutem, loutnoterapeutem nebo harfoterapeutem – byl král David. Dokázal pomocí tónů své harfy léčit a uzdravovat - dokonce i nemocnou duši krále Saula. Ten si ve svých těžkých chvílích nechával Davida zavolat, aby hojil jeho vnitřní rány.

Proč zrovna hrou na harfu?

Protože drnkací nástroje mají jednu společnou vlastnost, která je odlišuje od všech ostatních nástrojů: po drknutí se tón rozezní do plné síly, aby osciloval, a posléze neodvratně slábl až do úplného vymizení. Je to, jako když škrtnete sirkou nebo křesadlem, jako když v naprosté temnotě rozžehnu svíci. Záblesk v temnotách. Jan Ámos Komenský v Obecné poradě o nápravě věcí lidských říká, že s temnotami není třeba svádět žádný zvláštní boj, přinese-li se světlo. Pak totiž temnoty ustoupí samy od sebe. A ve světle hudebním je tímto světlem drnkutý tón. To je to škrtnutí Aladinovy lampy.

Proto mají lidé rádi hudbu?

Ano. Světlo je nám také příjemné – proto jej chceme vidět znovu. Představuje jistotu, naději a víru. Toužíme přitom vytvořit trvalé světlo, aby byly temnoty osvětleny. Temnoty v nás, které osvětluje hudba pomocí drnkacích nástrojů, jsou na tom podobně. Ten drknutý tón, obzvláště je-li drknutý umně, se nádherně a libě rozezní. Lahodí naší duši, našemu vzpomínání na archetyp věčné krásy. Toužíme slyšet jej znovu. Proto drnkací nástroje v čele s kytarou a harfou v nás znovu a znovu dokáží rozeznávat utajené touhy po kráse, proto je milujeme. Proto kytara vždycky tolik lákala ke společnému sezení u táboráků, proto se trampské hnutí vyznačuje splynutím s přírodou a láskou k ní. Mimo chodem - já sám jsem tramp, jsem členem radotínské skupiny Hobart založené v roce 1920. Jaoslav Foglar pokřtil vodou z Niagary

mé CD trampských písní „Teskně hučí Niagara“.

Jak se ona touha po tónu projevuje v trampské písni?

Třeba jejich opakováním v akordech, kde je tónů víc. Proto rytmus, kterým doprovázíme písně, znovu a znovu opakuje akordy, abychom je znovu a znovu slyšeli. Čím rychleji to děláme, tím víc se tóny jakoby spojují v jeden. Proto se nejsladčeji poslouchají nástroje jako mandolína nebo balalajka. Tam se tóny totiž opakují tak rychle, že vzniká téměř souvislý tón – jakási souvislá blaženost. Proto je italská hudba tak nádherná a melodická, protože mandolína je nástrojem, který - stejně jako balalajka působí blaženě.

Dá se tedy říci, že kytara dokáže hudebně ztělesnit okamžik?

Přesně tak. Je tím totiž podobná obrazu našeho života. I ten má chvíle, které toužíme prožívat znovu a znovu, pokud nám jsou milé. Krásno v nás si tak díky hudbě vzpomíná na znovuprožívání sebe sama. Tím jsme se dostali k základům kytaroterapie – vysvětluje to, proč ne třeba housloterapie nebo klavíroterapie.

Nepotřebuje ale světlu tmu stejně jako tón potřebuje ke své existenci ticho?

To přece není nic proti ničemu. Tomu říkáme symetrie nebo harmonie. Věci by měly být v harmonii. Proto máme ve zvěrokruhu znamení Vah, které se o tohle má starat. Je jediným znamením věcným mezi ostatními, jež reprezentují zvířata, lidi nebo bytosti. Váhy jsou **jediným** symbolem věci. Proto ona věcná síla je věcí času, fenoménu nejcennějšího ze všech. Bez času není života, bez času není ničeho. Čas naplňuje veškeré dění, čas naplňuje životy, zdraví i nemoc. Hudba je především umění času. Čas naplněný tóny i čas naplněný tichem je stále týmž časem. Ticho má v hudbě stejnou váhu jako zvuk. Právě pro drnkací nástroje je typické, že mezi tóny jsou automaticky ona ticha. Tak dochází k vyvážení.

Čili střídání ticha a tónu.

Na bílý papír nejlépe malujeme černou tuší, na černý papír bílou barvou. Melodická linka stejně tak vynikne v tichu – bez doprovodu nebo akordů. Proto také gregoriánský chorál (*a jednohlasý chorál vůbec*) je tou nejmocnější silou, která kdy byla v hudbě vytvořena. Už jen taková Seikilova píseň (*nejstarší dochovaná zapsaná píseň všech dob; byla objevena na náhrobku nedaleko tureckého města Aidin. Historikové datují zápis do období mezi 2. st. př. n. l. a 1. st. n. l., pozn. aut.*) je toho dokladem. Je to jednohlasá, na svou dobu neuvěřitelně dramatická píseň. Kontrast mezi černou a bílou, potažmo mezi tichem a tónem, vytváří věcnou podstatu krásy.

To zní přímo vědecky.

Však hudba také věda je – máme vědecké tituly, jako třeba doktor hudebních věd. Hudba se dá také spočítat. Frekvence tónů, dynamika, délka tónů – vše lze změřit.

A co výraz?

To je právě to jediné, co dokáže změřit jen naše duše. Vidíte tedy, že kontrast je základem pro to, aby nějaká věc byla viditelná, spatřitelná a tím pádem pochopitelná a vysvětlitelná.

Co určuje schopnost člověka dát hudbě výraz?

Myslím si, že je to naše vnitřní skytá touha nalézt onen archetyp věčné krásy. Ten má své umělecké podoby – hudba, zpěv, tanec, výtvarné umění. Záleží pak na tom, co je nám shůry dáno – podle toho se ona touha projeví v některé z těchto oblastí.

Mají tuto touhu všichni lidé?

Myslím si, že ano. Už na pravěkých obrazech z jeskyní vidíme potřebu umění. Člověk sice mlátil mamuty po hlavách, ale pak nakreslil jejich přenádherný obraz.

Je nám dána jen ona potřeba umění, nebo i schopnost vytvářet jej?

Na schopnosti musíme pracovat. Vzpomeňme na Ludwiga van Beethovena, který pronesl onu památnou větu, že je potřeba deseti procent talentu a devadesáti procent píle. Asi to tak bude – proto také musíme na nástroje cvičit a učit se na ně hrát ve školách. Nebo jsme přirození muzikanti jako některé etnické skupiny – třeba Romové. Ti mají obrovský dar hudebnosti i její schopnost. Víceméně se nemusejí nic učit, jde to samo. Já třeba velmi obdivuji slovenskou

skupinu Cigánski diabli, jsou to mí přátelé. Je to jedna z nejlepších cimbálovek světa. Ernest Šarközi je absolutní světová jednička na cimbál – což je víceméně také drnkací nástroj. Ale i tito lidé, mají-li dosáhnout takového mistrovství, studují.

Hodně se věnujete numerologii. Nacházíte v ní prvky společné s hudbou?

Samozřejmě. Hudba je složena z čísel. Máme osm tónů, popřípadě dvanáct půltónů. Pokud půjdeme do indické nebo japonské hudby, můžeme mít i osminotóny. Máme sekundu, tercii, kvartu a tak dále. Používáme tedy čísel. Kvinta, tedy pětka, je například naplňující interval. Vejde se do něj jak durový, tak mollový akord. Kvinta je plnost. Pětka v numerologii je také číslem plnosti. Šestka ji přesahuje. Sexta do určité míry souvisí se sexem a sexuální potřebou – hudba v sextách také vzbuzuje erotické představy. Základ mužského a ženského dvojhlasu je v sextách, protože podporuje naše libido a naše sexuální potřeby. Septima je tvrdý interval, stejně jako v numerologii je sedmička tvrdá – jsou to kořeny věcí, Saturn, zatímco sexta je Venuše. Všechno má svůj význam. Ta souvislost je tedy veliká.

Už jste trochu naznačil, že najdeme průnik i s astrologií.

Hudba propojuje všechno – hudba sfér. O tom věděl už Pythagoras. Věděl, že planety, které rotují kolem Slunce, vydávají nám neslyšitelné hluboké zvuky, které ovlivňují náš život. Stejně jako trouby Jericha rozbouraly hradby, ačkoli to nepřátelé neslyšeli. Slyšely to ale molekuly a rozsypaly se na atomy, protože ty hluboké tóny pro ně byly zničující. Stejně tak dokáže zvuk řezat jako laser. Každá planeta má tedy svou vibraci, svůj tón i tóninu. To je důležité vědět. F patří do znamení Berana, C do znamení Býka, G do znamení do Blíženců. Každá tónina přitom má svou veselou i smutnou část – dur a moll.

Má každý člověk svůj tón nebo melodii?

Každý člověk samozřejmě podléhá vlivu svého znamení, určitému základnímu tónu. V určité části našeho těla nebo naší duše je ovšem ukryto všech dvanáct znamení zvěrokruhu. A protože každé znamení má svou tóninu, je v nás také všech dvanáct tónin.

Zkoušel jste se někdy věnovat i automatické hudbě?

Mnohokrát. Mimo jiné album 1999 s Nadou Shakti

bylo takto natočeno. V dějinách hudby to není nijak neobvyklé – třeba Mozart se netajil tím, že někdy jen opisoval notový zápis, který „viděl“ napsaný na zdi.

Děkuji Vám za rozhovor a přeji vše dobré!

Petr Sedláček

